

مقالاتی در

جامعه‌شناسی سیاسی

ایران

نوشتهٔ پروان تاج‌هاامان

ترجمهٔ سهیلا ترابی فارسی

www.ketab.ir

سرشناسه	آبراهامیان، ارواند، ۱۹۴۰- Abrahamian, Ervand
عنوان و نام پدیدآور	مقاله‌ای در جامعه‌شناسی سیاسی ایران / نویسنده یرواند آبراهامیان؛ ترجمه سهیلا ترابی فارسیا
مشخصات نشر	تهران: پردیس دانش ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۲۴۷ص * ۱۶(خ)
فروست	: مجموعه تاریخ معاصر ایران - ۴
شابک	: ۹۷۸ ۹۶۴-۲۵۰۹-۰۰۲-۷
قهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ سوم.
موضوع	: جنبش دهقانی - ایران - قرن ۱۴
موضوع	: جنبشهای دهقانی - ایران - قرن ۱۴
موضوع	: جنبشهای کارگری - ایران - قرن ۱۴
موضوع	: جامعه‌شناسی سیاسی - ایران
موضوع	: ایران - سیاست و حکومت - قرن ۱۴
شناسنامه رده	: ترابی فارسانی، سهیلا، مترجم
رده‌بندی کنگره	: DSR۱۴۷۸/۲م۷ ۱۳۸۵
رده‌بندی سی	: ۹۵۵/۰۸۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵-۲۸۶۰۰

مقاله‌ای در جامعه‌شناسی سیاسی ایران

نویسنده: یرواند آبراهامیان

مترجم: سهیلا ترابی فارسانی

انتشار: پردیس دانش

طراح جلد: پردیس دانش

چاپ: پردیس دانش

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

چاپ سوم: ۱۳۹۳

حق چاپ و نشر محفوظ است.

تهران، صندوق پستی: ۱۱۱-۱۳۱۴۵

تلفن: ۸۸۹۵۲۲۹۷ - فکس: ۸۸۹۵۱۶۹۱

همراه: ۱۸۲-۰۹۳۶۹۵۰

سایت: www.shirazehketab.net

فهرست مطالب

الف	یادداشت دبیر مجموعه.....
ث	پیشگفتار مترجم.....
	● استبداد شرقی:
۱	بررسی ایران عصر قاجار.....
۵۶	● دهقانان غیرانقلابی در ایران معاصر.....
۱	● توده مردم در انقلاب مشروطه ایران.....
	● فرقه گرایان در ایران
۱۴۴	گروههای سیاسی در مجلس چهاردهم (۱۳۲۳-۲۵).....
	● قوت‌ها و ضعف‌های جنبش کارگری در ایران
۲۱۶	در سالهای ۱۳۲۰-۳۱.....
۲۵۶	● فهرست اعلام.....

یادداشت دبیر مجموعه

آثار و سوانح بیرواند آبراهامیان - پژوهشگر ایرانی که سالها است در ایالات متحده به تدبیر و تحقیق اشتغال دارد یکی از تحقیقات موجود در زمینه تاریخ ایران معاصر است. و به رغم علائق بسیاری که بویژه پس از پیروزی انقلاب در زمینه تحقیقات تاریخی وجود آمده است هنوز هیچ یک از آثار او در ایران منتشر نشده است.

شاید دلیل این امر دیدگاهی است که آبراهامیان در تاریخ‌نگاری به کار می‌برد. دیدگاهی که مانند هر پیشش تاریخ‌نگاری دیگری خالی از کاستی نیست و می‌باید با مطالعه سایر دیدگاه‌ها تکمیل می‌گردد. امید است خوانندگان از این جنبه نیز به مطالعه مقالات این مجموعه سوداوندند.

اقدامی که برای معرفی آراء بیرواند آبراهامیان در صورت گیرد ترجمه و نشر کتاب ایران بین دو انقلاب^۱ است که بیشتر مجله‌های معتبری است از مقاله‌های مختلفی که قبلاً به صورت مجزا در نشریه‌های مختلف منتشر شده‌اند، همراه با فصلهایی چند در ایجاد ربط و پیوند بیشتر میان این مسوالت‌ها و مهم‌ترین اقدامی نیز که در حال حاضر تا فراهم آمدن امکان ترجمه و نشر کتاب میسر میسر به نظر می‌آید انتخاب و ترجمه برخی از این مقالات اولیه است. در نگاه اول چنین به نظر می‌آید که نوشته‌های تاریخی بیرواند آبراهامیان نیز بررسی‌هایی است از سبک دیگر بررسی‌ها و تفسیرهای متعارف مارکسیستی در

1. *Iran Between two Revolutions*, Princeton University Press, 1982.

زمینهٔ تاریخ معاصر ایران و جهان. چرا که هم مضامین مورد استفاده مانند توجه به نقش اجتماعی افسار و طبقات فرودست، هم پاره‌ای از اصطلاحات و یا منابع مورد نظر نویسندهٔ نشانی از مکتب فوق‌الذکر در خود دارد. ولی همانگونه که نویسنده نیز در گوشه‌هایی از آثار خود - از جمله در مقدمهٔ مقالهٔ استبداد شرقی در ایران عصر قاجار - متذکر می‌شود، سعی وی بر آن است که پایه‌پای این دیدگاه متعارف که عملاً در شناخت واقعیت‌های تاریخی نیز کارآیی چندانی از خود نشان نداده است، حرکت نکند. احتمالاً یکی از دلایل ماندگاری آثار او و همچنین توجه مستمر دیگر دیدگاه‌های تاریخ‌نگاری و از جمله آنهایی که بر شیوه‌های در تحولات اجتماعی تأکید داشته‌اند - یعنی دیدگاه‌هایی در مورد جامعه ایران که بر اساس جامعه‌شناسی و بری استوار می‌باشند - به آثار آبراهامیان است. این روش از همین برداشت گستردهٔ او از مسائل اجتماعی است.

البته لازم نیست ورنه به آن توجه کرد که علیرغم این نکات، خواننده نباید خود را از مطالعهٔ سایر نوشته‌ها در بررسی‌هایی که این دورهٔ تاریخی را شامل می‌شود. فارغ بدانند. زیرا به هر رو نوشته‌های آبراهامیان نیز انگاره‌های ویژهٔ او منفصل نیست.

یکی دیگر از ویژگی‌های روش آبراهامیان تاریخ‌نگاری بیرواند آبراهامیان توجه و تأکید اوست به مبانی اجتماعی تحولات سیاسی. تلاشی بیرواند آبراهامیان بر آن بوده است که در بیان تحولات تاریخی ایران معاصر موضوع مبارزات اجتماعی و تأثیر آن بر شکل‌گیری برخوردهای سیاسی در روغن سازد و در اتخاذ چنین شیوه‌ای نیز چنان که خود در مقدمهٔ ایران بیرون انقلاب اظهار می‌دارد بیش از همه به روش تاریخ‌نگاری ای. پی. تامپسون (۱۹۹۳)، مورخ انگلیسی نظر دارد که با تحقیق و تحلیل تاریخ فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی طبقات فرو دست بریتانیا در سده‌های اخیر در پیش گرفت و بویژه با فاصله‌گذاری رویکرد قالبی برخی از مورخان مارکسیست عصر خویش که انحصار این نوع روش‌ها را در دست داشتند، مکتب تاریخ‌نگاری جدیدی را بنیان نهاد.

تأثیر این روش کار بر تحقیقات آبراهامیان صرفاً به توجه بیشتر به نقش طبقات فرودست در تحولات تاریخی ایران معاصر مانند مقالات «تودهٔ مردم» و

«دémقانان غیرانقلابی» و «ضعف‌ها و قوت‌های جنبش کارگری ایران» همین مجموعه محدود و منحصر نمانده، خود را در بررسی‌هایی چون «فرقه‌گرایی در ایران» که از مضمونی متفاوت از موارد فوق برخوردار است نیز نشان می‌دهد؛ تبیین تحولات اجتماعی از «پایین به بالا» که در این مورد بخصوص به صورت توجیه مبانی اجتماعی دگرگونی‌های ایجاد شده در ترکیب سیاسی دوره - دردم مجلس شورای ملی خود را نشان می‌دهد، یکی از ویژگی‌های مهم این رجه نگرش - می‌باشد.

در نهایت بهر حال باید امیدوار بود که با عنایت به آنکه در سالهای اخیر پژوهش تاریخ ماص به فعال و پویایی به خود گرفته است، توجه انتقادی پژوهشگران و محققان - خلد به بررسی‌هایی از نوع آنچه در این کتاب آمده‌است، به روشن و به برطرف شدن بسیاری از ابستگی‌های مستتر در آن بینجامد و راهگشای درک بهتری از گذشته پژوهش‌های آن باشد.

کاوه بیات

www.ketab.ir